

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Pobuda za socialno podjetništvo – Ustvarjanje ekosistema za spodbujanje socialnih podjetij kot ključnih akterjev socialnega podjetništva in socialnih inovacij

(COM(2011) 682 final)

(2012/C 229/08)

Poročevalec: **Giuseppe GUERINI**

Evropska komisija je 25. oktobra 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pobuda za socialno podjetništvo – Ustvarjanje ekosistema za spodbujanje socialnih podjetij kot ključnih akterjev socialnega podjetništva in socialnih inovacij

COM(2011) 682 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. maja 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 481. plenarnem zasedanju 23. in 24. maja 2012 (seja z dne 23. maja) s 193 glasovi za, 4 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira pobudo Komisije: njeno sporočilo, ki napoveduje 11 ključnih ukrepov, prihaja ob pravem času. Prav tako z zadovoljstvom ugotavlja, da je Komisija dobila nekaj navdihov prav iz raziskovalnega mnenja o socialnem podjetništvu ⁽¹⁾.

1.2 EESO meni, da je treba socialna podjetja podpirati zaradi bistvene vloge, ki jo lahko imajo kot gonilo socialnih inovacij, tako zaradi tega, ker uvajajo nove metode za izvajanje storitev in ukrepov za izboljšanje kakovosti življenja, kot tudi zato, ker spodbujajo ustvarjanje novih izdelkov, ki zadovoljujejo nove potrebe družbe. EESO želi poudariti zlasti velike možnosti, ki jih ponujajo socialna podjetja pri izboljšanju dostopa do dela in delovnih pogojev zlasti za ženske in mlade, vendar tudi za različne kategorije prikrajšanih delavcev.

1.3 Ta pobuda Komisije je pomembna priložnost za podporo pobudam, ki spodbujajo vedno večjo terminološko jasnost (in se izogibajo prekrivanju pojmov socialne ekonomije, *social economy*, *social business*, *social enterprise* in *social entrepreneurship*). To bi pomagalo utrditi cilje in namene pobude ter povečalo njeno učinkovitost. Zato EESO institucijam EU priporoča, naj tako pri političnih predlogih kot pri komuniciranju dosledno uporabljajo izraz "socialno podjetje".

1.4 Odbor pozdravlja ukrepe, ki jih predvideva Komisija za pripravo orodij za izboljšanje poznavanja področja in prepoznavnosti socialnih podjetij, ter podpira cilj, da se pripravijo pobude za pomoč socialnim podjetjem in krepitev poslovnih sposobnosti, profesionalizacije in mreženja njihovega znanja, pa tudi za spodbujanje njihovega prispevka k pametni, trajnostni in vključujoči rasti.

1.5 Cilja Komisije v zvezi z izboljšanjem dostopa do financiranja in izboljšanjem regulativnega okvira sta zelo hvalevredna in EESO ju podpira. V zvezi s tema ciljema opozarja, da je za spodbujanje socialnih podjetij nepogrešljivo ugodno gospodarsko in regulativno okolje.

1.6 EESO pozdravlja poziv iz sporočila, ki se nanaša na pobude za pospeševanje in spodbujanje ukrepov, s katerimi bi socialnim podjetjem olajšali dostop do javnih naročil.

1.7 EESO podpira poziv državam članicam, naj razvijejo nacionalne okvire za rast in razvoj socialnih podjetij, ob upoštevanju ključnih področij za zagotovitev podpore in razvoja. Zlasti priporoča sprejemanje pobud, s katerimi bi posameznim državam članicam omogočili, da se nerazdeljeni dobiček ne obdavči, s čemer bi spodbudili premoženjsko krepitev socialnih podjetij.

⁽¹⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 1.

1.8 Da bi bolje podprli ukrepe, predlagane v sporočilu, bi bilo koristno spodbujanje ocenjevanja rezultatov in koristi, ki jih prinašajo socialna podjetja.

2. Uvod

2.1 Socialno podjetništvo ima v okviru gospodarskih in kohezijskih politik v zadnjih letih vse večji pomen. Zvrstila se je cela vrsta različnih pobud, ki so jih spodbujale različne organizacije. Tudi EESO sam je izdal več mnenj na lastno pobudo; ta se povsem ujemajo s tem dokumentom, ki je njihovo nadaljevanje. Omenimo naj predvsem mnenje o različnih oblikah podjetij⁽²⁾ iz leta 2009 in nedavno, pomembno raziskovalno mnenje o socialnem podjetništvu in socialnih podjetjih⁽³⁾. To mnenje je bilo pripravljeno na zahtevo Evropske komisije kot prispevek k pripravi pobude o socialnem podjetništvu in vključuje nekaj ključnih prednostnih področij za razvoj in rast socialnih podjetij.

2.2 Že nekaj let v Evropi in tudi drugod nastajajo trdna akademska in znanstvena spoznanja o vprašanih socialnih podjetjih, kar je spodbudilo tudi institucije EU.

2.3 Tu velja opozoriti na resolucijo Evropskega parlamenta z dne 19. februarja 2009 o socialni ekonomiji (2008/2250(INI)) in poziv *From Words to Action: European Scholars in Support of Social Economy Enterprises (Od besed k dejanjem: Evropski znanstveniki v podporo podjetjem socialne ekonomije)* 400 profesorjev z evropskih univerz, ki je bil predstavljen v Evropskem parlamentu 13. oktobra 2010 ob udeležbi komisarjev Michela Barnierja in Antonia Tajanija.

2.4 Pojem "socialnega podjetništva" je sčasoma prevzel različne pomena in jih postopoma razširil glede na avtorje, ki so ga uporabljali. Sprva je označeval poslovne dejavnosti, ki so jih izvajale nepridobitne organizacije, da bi ustvarile dobiček, ki so ga vložile v financiranje lastnih nepridobitnih dejavnosti. Pomembno je ohraniti koncept socialnega podjetja in preprečiti, da bi ga zamenjevali s konceptom "družbene odgovornosti podjetij" (*corporate social responsibility*). To je treba poudariti v prihodnjih pobudah, ki jih bodo uresničile institucije EU na tem področju.

3. Opredelitev socialnega podjetja

3.1 Opredelitev socialnega podjetja, ki jo predlaga sporočilo o socialnem podjetništvu, je pozitiven korak k priznanju posebnosti tovrstne organizacije, in biti mora referenčna opredelitev za institucije EU. Ustrezno namreč upošteva vse tri ključne razsežnosti, ki so značilnost socialnega podjetja: socialni cilj oziroma namen, podjetniško dejavnost in participativno upravljanje. EESO vztraja, da je treba isto opredelitev uporabljati v predlogu uredbe o evropskih skladih za socialno podjetništvo.

3.2 Prav tako velja spomniti, da Evropska komisija v predlogu za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi Programa Evropske unije za socialne spremembe in inovacije opredeljuje številne zahteve, ki jih mora izpolnjevati socialno podjetje in s katerimi se EESO povsem strinja.

3.3 EESO izraža zadovoljstvo, da Komisija ne podaja pravne opredelitve socialnega podjetja, to pa zaradi različnih ureditev, ki obstajajo na nacionalni ravni in ki jih je treba spoštovati, ob tem pa zagotavljati, da opredelitve socialnega podjetja ne bi zlorabljali.

3.4 EESO želi ob tej priložnosti omeniti pred kratkim sprejeto raziskovalno mnenje o socialnem podjetništvu in socialnih podjetjih, ki vsebuje opis socialnega podjetja. To ima naslednje značilnosti:

- podjetje si prizadeva predvsem za socialne cilje in ne za doseganje dobička; ustvarja družbeno korist v prid svojih članov ali širše javnosti;
- je pretežno nepridobitno, svoje presežke ponovno vplaga in jih ne deli delničarjem ali lastnikom;
- organizirano je v različnih pravnih oblikah in modelih (kot so npr. zadruga, vzajemne družbe, prostovoljna društva, fundacije, pridobitna ali nepridobitna podjetja); pogosto lahko združuje različne pravne oblike, ki se včasih lahko v skladu s potrebami tudi spremenijo;
- je gospodarski subjekt, ki proizvaja blago in ponuja storitve (pogosto splošnega pomena); pomemben element so pogosto socialne inovacije;
- deluje kot celota neodvisnih subjektov; pomembni elementi so sodelovanje in soodločanje (zaposlenih, uporabnikov, članov), upravljanje in demokracija (predstavniška ali odprta);
- pogosto izvira iz organizirane civilne družbe.

3.5 V zvezi s temi značilnostmi je pomembno omeniti naslednja posebna merila:

- **Odsotnost pridobitnega namena**, kar mora biti zapisano v statutu z obveznostjo, da se dobički in presežki iz poslovanja namenjajo za opravljanje statutarno določene dejavnosti ali za povečanje premoženja, tako da se prenesejo v sklad, ki si ga lastniki v času obstoja družbe ali po morebitnem prenehanju njenega poslovanja ne morejo razdeliti. V socialnem podjetju je dobičke in presežke iz poslovanja ter sredstva in rezerve prepovedano neposredno razdeljevati direktorjem, članom, udeležencem, delavcem ali sodelavcem. Ta omejitev seveda velja tudi za posredne oblike, tako

⁽²⁾ UL C 318, 23.12.09, str. 22.

⁽³⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 1.

na primer za izplačila nadomestil direktorjem in delavcem, ki so večja od nadomestil, predvidenih v podjetjih, ki delujejo v enakih ali primerljivih panogah in pogojih. Podobno morajo biti tudi plačila finančnih instrumentov omejena in ne smejo presežati določenih odstotkov, da se zagotovi primerna kapitalizacija socialnih podjetij.

- **Skrb za skupno korist in splošen interes skupnosti.** Socialno podjetje se pogosto opredeljuje glede na dva različna dejavnika: socialni cilj, razširjen na *splošni interes*, ki se nanaša na lokalno skupnost ali posamezne družbene skupine, ki so kakorkoli "prikrajšane", predvsem pa glede na vrsto blaga ali storitev, ki jih podjetje proizvaja oziroma ponuja skladno s ciljem.
- **Naloga spodbujanja socialne kohezije** proizvodnje blaga in izvajanjem storitev v skladu s ciljem doseganja večje gospodarske, socialne in okoljske trajnosti.

4. Ugotovitve glede predloga Komisije

4.1 Sporočilo poudarja različne vidike v zvezi z boljšim dostopom do finančnih sredstev (3.1), prepoznavnostjo socialnih podjetij (3.2) in boljšim pravnim okvirom (3.3).

4.2 V zvezi z izboljšanjem dostopa do finančnih sredstev se EESO strinja z oceno Evropske komisije o potrebi po financiranju socialnih podjetij. To pa zato, ker se – tako med posojilnimi institucijami kot med upravljavci ukrepov kreditne podpore, ki jih izvajajo javne institucije – opaža pomanjkanje primernih orodij za ocenjevanje posojilne sposobnosti socialnih podjetij. V mnogih primerih gre za odpor do priznavanja "podjetniške" vrednosti in ekonomske trdnosti socialnih podjetij.

4.3 Da bi zagotovili večjo prepoznavnost koristi socialnega podjetja, je ključnega pomena izhajati iz vrednotenja družbenih rezultatov, ki niso zgolj ekonomski. Treba je poudariti potrebo po orodjih, ki omogočajo ocenjevanje in vrednotenje družbene učinka in učinkovitosti dejavnosti socialnih podjetij.

4.4 Praksa poročanja o družbenih rezultatih ima za organizacije socialne ekonomije pomembno vlogo. Obstaja več orodij za merjenje rezultatov podjetja na socialnem področju, ki so jih razvile predvsem bolj strukturirane organizacije. Preučiti in oblikovati pa bi bilo treba tudi orodja, ki bi jih lahko uporabljala tudi mala socialna podjetja. Komisija bi morala izvesti študijo, ki bi primerjala obstoječe modele, spodbujati uporabo teh sistemov in si prizadevati za razvoj skupnega evropskega sistema ali kodeksa ravnanja, ki bi ga lahko uporabljala številna socialna podjetja.

4.5 Če želimo okrepiti zaupanje v socialna podjetja, je pomembno to zaupanje (v socialna podjetja) graditi na primerjavi socialnega "označevanja" v vsej EU. Zato bi lahko – kot predlaga Komisija v ključnem ukrepu št. 6 – vzpostavili javno bazo podatkov za primerjavo načinov merjenja socialnih rezultatov in uporabe trenutnih metod.

4.6 EESO se strinja, da je treba izboljšati pravni okvir za evropsko socialno podjetništvo (ključni ukrep št. 9), tako kar zadeva poenostavitev uredbe o statutu evropske zadruge, s čimer bi olajšali njeno uporabo tudi za ustanavljanje socialnih podjetij v obliki zadrug, kot tudi kar zadeva možnost, da bi uvedli statut evropske fundacije. Izboljšava pravnega okvira za socialna podjetja bi se lahko oprla tudi na smernice za oblikovanje statotov za promocijska in prostovoljska združenja, iz katerih pogosto nastajajo socialna podjetja. Zato EESO izrecno poziva Svet in Parlament, naj uvedeta postopek za sprejetje predlaganih uredb.

4.7 V zvezi s tem EESO pozdravlja zavezo, ki jo je sprejela Evropska komisija v svojem sporočilu, da bo izvedla študijo o položaju vzajemnih družb v vseh državah članicah, da bi preučila še zlasti njihove čezmejne dejavnosti. Ponovno odkritje in ovrednotenje sistema vzajemnih družb kot instrumenta socialne zaščite je zagotovo pomembna možnost za ohranjanje vključujočega sistema socialne varnosti.

4.8 Podpora socialnim podjetjem lahko odpira možnosti za vključevanje zainteresiranih strani in za spodbujanje sodelovanja državljanov pri samoorganiziranih oblikah pomoči, ki spodbujajo združevanje povpraševanja in vzajemne oblike pomoči.

4.9 Socialno podjetje, namenjeno zaposlovanju, je lahko – če se ustrezno spodbuja – daljnosežen instrument aktivnih ukrepov na področju zaposlovanja in lahko olajšuje zaposlovanje prikrajšanih ljudi. V sedanji krizi na področju zaposlovanja je lahko bistvenega pomena za tiste, ki so izključeni iz trga dela.

4.10 Udeležba delavcev je lahko pomemben vzvod, ki je lahko uporaben tudi pri soočanju z nekaterimi industrijskimi krizami. Lahko bi uveljavili oblike podjetniškega odkupa delavcev, povezanih v razne oblike socialnega podjetništva.

4.11 Socialna podjetja imajo pomembno vlogo kot gonilo socialnih inovacij. Očiten primer so izkušnje socialnih zadrug za vključevanje na trg dela, vendar so – ne glede na pravno obliko – socialne inovacije tudi nove metode za opravljanje storitev ter ustvarjanje novih inovativnih izdelkov in storitev za zadovoljevanje novih potreb družbe. Evropske institucije morajo zato ukrepati dosledno in usklajevati ukrepe v zvezi s socialnimi podjetji z ukrepi v zvezi s socialnimi inovacijami in spremembami.

4.12 Za podporo inovativnosti so zelo koristne organizacije, ki spodbujajo nastajanje in razvoj mrež socialnih podjetij s spodbujanjem sodelovanja v procesih podjetniških partnerstev in združevanju socialnih podjetij v konzorcije. Zato je pomemben predlog Komisije, ki s ključnim ukrepom št. 5 predlaga ukrepe za spodbujanje združevanja socialnih podjetij in mrež teh podjetij, kar bi pomagalo pri izmenjavi dobrih praks, ekonomije obsega in skupnih storitev (usposabljanje, načrtovanje, upravljanje itd.).

4.13 EESO pozdravlja ukrepe, ki jih predvideva Komisija za razvoj orodij, s katerimi bi izboljšali poznavanje tega področja in prepoznavnost socialnega podjetništva (ključni ukrepi št. 5, 6 in 8). Boljše razumevanje možnosti tega podjetniškega modela je koristno za spodbujanje tesnejšega sodelovanja med socialnimi in navadnimi podjetji.

4.14 Pomembno je oblikovati pobude, ki socialnim podjetjem pomagajo krepiti poslovne sposobnosti, profesionalizacijo in mreženje svojih znanj. V zvezi s tem je koristna tudi zamisel o spodbujanju platform za izmenjavo dobrih praks, tudi zato, da se okrepi internacionalizacija socialnih podjetij.

4.15 EESO meni, da bi morala Komisija nameniti prednost primerjavi na novo nastajajočih pravnih oblik socialnih podjetij z izvedbo raziskovalne študije. Vendar bi morala subsidiarnost ostati vodilno načelo, saj bi nacionalni modeli lahko zahtevali – ali pa tudi ne – pravne okvire, ki izhajajo iz lastnih položajev in tradicij.

4.16 Pomembno je spodbujati javne institucije, da bodo bolj naklonjene subsidiarnosti, uvajati usmerjene spodbujevalne politike in ukrepe za razvoj pobud za podjetniška združenja, ki so se pokazali kot ključnega pomena za rast socialnih podjetij.

4.17 Ukrepi spodbujanja ne smejo izkrivljati načel konkurence, temveč morajo priznavati posebnosti socialnih podjetij, ki jih ni mogoče oportunistično prilagajati za pridobivanje koristi.

4.18 Kar zadeva razvoj orodij za boljše financiranje, bi moral EESO zbirati in podpirati inovativne pristope v državah članicah. Koristno bi bilo spodbujati ukrepe, namenjene podpori izrazito podjetniških vidikov, tj.

— instrumente posojilnih jamstev za socialna podjetja (kot so vzajemne jamstvene mreže ali javni jamstveni skladi);

— instrumente kapitalizacije za srednjeročne in dolgoročne socialne naložbe (kot so npr. etični skladi, skladi za socialne inovacije, skladi socialnega tveganega kapitala);

— regulativne ali davčne instrumente za podporo kapitalizaciji socialnih podjetij, ki spodbujajo ali olajšujejo sodelovanje različnih udeleženih strani.

4.19 Posebno pozornost bi bilo treba nameniti hibridnim oblikam naložb, ki so za socialna podjetja primernejše, saj pri ocenjevanju združujejo solidarnostne in finančne elemente. Prav tako je pomembno poleg socialnih podjetij ovrednotiti tudi najboljše izkušnje bank in posojilnih institucij izrazito skupnega in participativnega značaja, kot v primeru zadružnih posojilnic ali bank z etičnimi in socialnimi cilji.

4.20 Koristna je podpora linijam, kot so mikroposojila (ključni ukrep št. 2), vendar je pomembno razlikovati med koristno socialno vlogo mikroposojil – ta so močno orodje, ki pomaga posameznikom, da se lažje rešijo iz pasti revščine – in orodji za razvoj podjetij, ki so nujno bolj zapletena in strukturirana. Nekatera socialna podjetja izvajajo naložbe v vrednosti več sto tisoč EUR, ki jih ne bi bilo mogoče ustrezno podpreti z mikroposojili.

4.21 EESO podpira priložnosti za podporo socialnim inovacijam, podjetništvu in podjetjem, ki jih ponujajo novi programi strukturnih skladov, predlagani v ključnih ukrepih št. 3 in 4 ali v Pobudi za socialno podjetništvo. Poudariti želi, da morajo države članice v svojih nacionalnih programih reform ta področja obravnavati kot prednostna, da se lahko vključijo v načrtovanje naslednjega programskega obdobja Evropskega socialnega sklada. Poleg tega bi predlagani program za socialne spremembe in inovacije lahko omogočil tudi dodatno podporo za razvoj zmogljivosti in financiranja za socialna podjetja, čemur je EESO naklonjen.

4.22 Glede ključnega ukrepa št. 1 (skladi za socialno podjetništvo) je EESO pobudi naklonjen, vendar poudarja, da je treba ohraniti enako opredelitev, kot je vsebovana v Pobudi za socialno podjetništvo. Ta sklad je treba obravnavati kot eno od več oblik naložbenih instrumentov, namenjenih socialnim podjetjem.

4.23 Koristno bi bilo pregledati režim "de minimis" za socialna podjetja (ključni ukrep št. 11), da bi postal manj restriktiven, zlasti za podjetja, ki se ukvarjajo z zaposlovanjem, in to tudi kadar se javna podpora dodeljuje neposredno podjetju, ne pa delavcem. To stališče bi lahko upravičili z nedavnim primerom britanskega sklada *Big Society Fund*. Sklad je bil sofinanciran z velikim deležem javnega denarja, ki pa ga Komisija zaradi očitnega družbenega pomena pobude ni štela za državno pomoč.

4.24 Pozitiven je namen, da se spodbuja dostop socialnih podjetij do sistema javnih naročil (ključni ukrep št. 10). Evropska komisija je imela v zadnjih letih ključno vlogo pri

spodbujanju socialnih klavzul v okviru javnih naročil. Že več kot desetletje je opazno, da se je občutljivost institucij EU za vprašanja socialne kohezije in trajnostnega razvoja povečala, ob zavedanju, da je za doseganje ciljev uspešnejše in pravičnejše družbe potrebno, da gospodarska rast spodbuja okoljsko trajnost in socialno kohezijo.

4.25 Komisija bi morala še naprej odločno nadaljevati z spodbujanjem socialnih in okoljskih meril med merili za oddajo javnih naročil. Morala bi tudi zbirati in podpirati najboljše modele iz držav članic, pri katerih so med merili za oddajo upoštevani socialni in okoljski vidiki. Sicer pa je tudi Sodišče EU v svoji sodni praksi priznalo pomen takšnih določb.

4.26 EESO pozdravlja ključni ukrep št. 6 Komisije za razvoj baze podatkov o certificiranju, da bi sistemi postali bolj primerljivi. Poleg tega bi morala Komisija izvesti študijo teh sistemov,

da bi poiskali sinergije in skupna spoznanja. Pri tem raziskovalnem delu je EESO poudaril potrebo po primerljivih in konsolidiranih statističnih podatkih ter potrebo po raziskavah in podatkih na področju socialnih podjetij. Komisija in Eurostat bi morala imeti glavno vlogo, da se olajša vzajemno učenje v EU.

4.27 Predlog za enotno točko za zbiranje informacij (ključni ukrep št. 8) je dobrodošel in bi ga bilo treba dopolniti s podobnimi pobudami v državah članicah, da se zagotovijo skladnost in sinergije.

4.28 Evropska komisija ima osrednjo vlogo pri ohranjanju podpore socialnim podjetjem na političnem dnevnem redu in pri zagotavljanju, da se ta podjetja dosledno upoštevajo. Zato je pomemben predlog za ustanovitev posvetovalne skupine za socialna podjetja, ki bo preučila napredek, dosežen z ukrepi iz sporočila. Podobne strukture bi bilo treba spodbujati tudi v državah članicah.

V Bruslju, 23. maja 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON
